

Exempel på brott mot livsmedelslagen

Stödande instruktion för livsmedelskontrollen

Här följer exempel på vanliga livsmedelsbrott, vilka regler som gäller i de olika fallen och annan information som du kan behöva.

En verksamhet bedrivs utan godkännande, registrering eller ägarbyte har inte anmälts

Definition: Livsmedelsföretagare ska meddela sin behöriga kontrollmyndighet om att han eller hon tänker bedriva livsmedelsverksamhet. Detta så att alla anläggningar som företagaren ansvarar för kan registreras eller godkännas om det krävs enligt förordning (EG) nr 853/2004.

Lagrum: Artikel 6 i förordning (EG) nr 852/2004, artikel 4 i förordning (EG) nr 853/2004, 7 och 10 §§ samt 29 § 1 st 1 livsmedelslagen (2006:804), 12-13 §§ livsmedelsförordningen, 6-13 §§ i LIVSFS 2005:20.

Kommentar: För olika typer av verksamheter inom livsmedelsområdet ställs krav på att de antingen ska vara registrerade eller godkända. Det är den behöriga kontrollmyndigheten som registrerar respektive godkänner verksamheterna. Vilken myndighet som är behörig att pröva frågor om godkännande och registrering framgår av 23 § livsmedelsförordningen.

Man kan allmänt säga att för livsmedelsverksamheter som huvudsakligen hanterar animaliska livsmedel (slakterier, mejerier, äggpackerier med mera) krävs ett godkännande av verksamheten innan produkter får släppas ut på marknaden. Ett sådant godkännande utfärdas av Livsmedelsverket. För övriga verksamheter gäller att de måste vara registrerade för att få släppa ut livsmedel på marknaden.

Det brott som kan begås i detta sammanhang är att någon bedriver verksamhet och släpper ut livsmedel på marknaden, utan att på ett lämpligt sätt ha registrerat verksamheten eller fått verksamheten godkänd om det krävs.

Vid ägarbyte gäller att en ny ägare inte kan överta den tidigare ägarens godkännande. Den nye ägaren måste ansöka om och beviljas godkännande för verksamheten innan denne får starta sin verksamhetsförsäljning av produkter. Inte heller registrering kan överlåtas till den nya ägaren. I stället ska den nya ägaren göra en ny anmälan.

Utsläppande av livsmedel på marknaden i strid med livsmedelslagstiftningen

Definition: En livsmedelsföretagare släpper ut livsmedel på marknaden som inte är eller inte anses vara säkra eller som inte får släppas ut på marknaden av annan anledning.

Lagrum: Artikel 14 förordning (EG) nr 178/2002 och andra relevanta EU-bestämmelser, 10 § och 29 § 1 och 2 st livsmedelslagen (2006:804).

Kommentar: Det finns en stor mängd regler, både EU-bestämmelser och nationella bestämmelser, som reglerar under vilka omständigheter livsmedel inte får släppas ut på marknaden. Skälen kan till exempel vara att de inte är säkra, att något fastställt gränsvärde överskrids eller att de innehåller förbjudna ämnen, att livsmedlet inte har godkänts eller anmälts i de fall då det krävs, eller att livsmedlet inte är korrekt märkt.

Utsläppande av icke säkra livsmedel på marknaden av personer som inte är livsmedelsföretagare

Definition: Någon som inte är att betrakta som livsmedelsföretagare (och därför varken är registrerad eller godkänd hos kontrollmyndigheten) släpper ut livsmedel som inte är eller anses vara säkra på marknaden.

Lagrum: Artikel 14 förordning (EG) nr 178/2002, 29 § 2 st livsmedelslagen (2006:804).

Kommentar: Det är viktigt att lyfta fram att det finns en möjlighet att åtalsanmäla personer som inte är livsmedelsföretagare med stöd av lagrummet ovan, om personerna släpper ut livsmedel som inte är säkra på marknaden.

I livsmedelslagstiftningen finns inte någon särskilt utpekad behörig kontrollmyndighet för verksamheter som inte är att betrakta som livsmedelsföretag (jfr 23 § livsmedelsförordningen). Kontrollmyndigheten kan då i stället använda sig av 13 § livsmedelslagen (2006:804), som säger att den myndighet som utövar offentlig kontroll ska verka för att överträdelse av lagen anmäls. Detta är allmänt uttryckt och bestämmelsen är inte direkt kopplad till vilken myndighet som är behörig att pröva registrerings- och godkännandeåtgärder.

Ändring av verksamhet - s.k. *betydande ändringar*

Definition: En livsmedelsföretagare har inte anmält betydande ändringar av verksamheten till kontrollmyndigheten.

Lagrum: Artikel 6 p 2 st 2 i förordning (EG) nr 852/2004 samt 29 § 2 st livsmedelslagen (2006:804).

Kommentar: Livsmedelsföretagare ska se till att den behöriga myndigheten alltid har aktuell information om anläggningar, bland annat genom att underrätta myndigheten om betydande ändringar i verksamheten. Med "betydande ändringar i verksamheten" avses bland annat ändringar som kan påverka verksamhetens registrering/godkännande, eller att ett företag ändrar sin tillverkning till att omfatta nya produkter, ombyggnationer eller nya processer i verksamheten. Ändringarna ska alltså vara betydande för att livsmedelsföretagaren ska bli skyldig att anmäla dem till kontrollmyndigheten.

Av en verksamhets registrering eller godkännande framgår också verksamhetens art och omfattning med mera.

Brott mot hygienreglerna

Definition: Det finns allmänna och särskilda hygienregler för livsmedelsföretagare, till exempel att livsmedelslokaler ska hållas rena och i gott skick. Det finns också

regler om lokalernas placering, utformning, konstruktion, storlek och planering, krav på toaletter och avlopp, vattenförsörjning, livsmedelsavfall, transporter, bestämmelser om livsmedelsprodukter med mera.

Lagrum: Artikel 4 i samt bilaga II till förordning (EG) nr 852/2004 (allmänna hygienregler), förordning (EG) nr 853/2004 (särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung) och LIVSFS 2005:20.

Kommentar: Allmänna och särskilda hygienregler för alla livsmedelsföretagare finns i bilaga II i förordning (EG) nr 852/2004. Många av reglerna är flexibelt utformade.

Brott mot hygienreglerna - särskilt om hygien

Definition: En livsmedelsföretagare har tillåtit personal att hantera livsmedel vid sjukdom eller en anställd har inte har upplyst om att hen är sjuk alternativt personal har arbetat utan de skyddskläder som krävs med mera.

Lagrum: Förordning (EG) nr 852/2004, bilaga II, kapitel VIII, 6 § livsmedelslagen (2006:804) och 8-11 §§ livsmedelsförordningen.

Kommentar: Bristande personlig hygien hos personal är en vanlig smittkälla. Brotten kan antingen bestå i att livsmedelsföretagaren tillåter sin personal att, trots att de är sjuka, hantera livsmedel eller vistas på arbetsplatsen där livsmedel hanteras eller i att personalen inte självmant rapporterar sjukdom eller symptom.

Livsmedelsverket har, i vissa fall efter samråd med Socialstyrelsen, rätt att utfärda föreskrifter på området. Se livsmedelsförordningen 8-11 §§. För närvarande finns dock inga sådana föreskrifter.

Utsläppande på marknaden av slakteriprodukter som inte är besiktigade

Definition: Livsmedelsföretagare som släpper ut produkter på marknaden trots att de inte genomgått föreskrivna regler för slakt, till exempel krav på besiktning före och efter slakt.

Lagrum: Förordning (EG) nr 853/2004 artikel 3 och artikel 5 (gäller kontroll- och identifikationsmärkning) samt kraven i samma förordnings bilaga II och bilaga III; angående besiktning före respektive efter slakt gäller bilaga III, avsnitt I, kapitel IV, p. 5 respektive p. 12. Motsvarande bestämmelser om fjäderfä och hardjur, hägnat vilt samt frilevande vilt finns i avsnitten II, III respektive IV.

Kommentar: Lagrummen är aktuella när livsmedelsföretagaren har ett giltigt godkännande för verksamheten, men inte följer de krav som lagstiftningen ställer på bland annat besiktning före och efter slakt. Det är själva utsläppandet på marknaden av produkter - produkter som inte har framställts i enlighet med kraven i lagstiftningen - som är det centrala här. Det innebär att kontrollmyndigheten måste kunna visa att avsikten med slakten är eller var att släppa ut produkterna på marknaden.

Om det saknas godkännande för verksamheten bryter man dessutom mot artikel 4 i förordning (EG) nr 853/2004. Se vidare om verksamhet utan godkännande i kapitel 10.2.1 och 5.9

Åtgärder när verksamheten inte är godkänd eller registrerad

En verksamhet bedrivs utan godkännande, registrering eller ägarbyta har inte anmälts

Märkningsbrott

Definition: Livsmedel får inte släppas ut på marknaden om de inte har märkts på det sätt som krävs.

Lagrum: 6 § 2, 10 § 1 st 1 och 29 § 1 st 2 livsmedelslagen (2006:804) samt 7 § livsmedelsförordningen och relevant bestämmelse i förordning (EU) nr 1169/2011.

Kommentar: Straffbestämmelsen finns i 29 § 1 stycket 2 livsmedelslagen (2006:804). Bestämmelsen hänvisar till 10 § 1 stycket, där det bland annat stadgas att om ett livsmedel inte uppfyller föreskrivna krav och villkor som beslutats med stöd av 6 § 2 får det inte släppas ut på marknaden. Enligt 6 § 2 får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel.

Ett problem i samband med märkningsbrott är att det kan vara svårt att avgöra vem som är ansvarig för att ha utfört märkningen. Observera artikel 8 i förordning (EU) nr 1169/2011.

Förordning (EU) nr 1169/2011 innehåller en mängd bestämmelser om märkning. Här är de några exempel:

Vilseledande märkning - artikel 7: Märkningen och dess närmare utformning får inte vara sådan att den skulle kunna vilseleda köparen bland annat om vad som är utmärkande för livsmedlet och i synnerhet dess sammansättning och ursprung eller genom att tillskriva livsmedlet verkningar eller egenskaper som det inte har, alternativt att antyda att livsmedlet har speciella egenskaper som i själva verket alla liknande livsmedel har. Märkningen får inte heller tillskriva ett livsmedel egenskaper som innebär att det bland annat botar sjukdomar hos människor.

Artikel 7 kan sägas vara informationsförordningens portalparagraf. Bestämmelsen värnar om det övergripande syftet med märkningsbestämmelserna: att göra det möjligt för konsumenten att göra medvetna val.

Obligatoriska uppgifter - artikel 9): I den här bestämmelsen finns alla märkningsuppgifter för färdigförpackade livsmedel. Bestämmelsen hänvisar till relevanta artiklar och bilagor i förordningen. Till uppgifter hör bland annat att märkning ska ske med ingrediensförteckning, mängd av vissa ingredienser - till exempel allergener - eller kategorier av ingredienser, bäst före-dag eller sista förbrukningsdag med mera.

Ommärkning med senare datum

Definition: Färdigförpackade livsmedel som märkts med bäst före-dag eller sista förbrukningsdag får inte märkas om med senare datum.

Lagrum: 15 § LIVSFS 2005:20, omtryck 2007:6 om livsmedelshygien samt 29 § första stycket 2 livsmedelslagen (2006:804).

Kommentar: Det är förbjudet att märka om färdigförpackade livsmedel som märkts med bäst före-dag eller sista förbrukningsdag. Observera att förbudet gäller ommärkning med *senare* datum. Om livsmedel som lätt blir dåliga och som blivit ommärkta släpps ut på marknaden efter det att den ursprungliga sista förbrukningsdagen passerats får det i regel antas att livsmedlet blivit otjänligt. I så fall är det även frågan om brott mot artikel 14 i förordning 178/2002.

Straffsanktionerad uppgiftsskyldighet

Definition: En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har rätt att på begäran få upplysningar och ta del av handlingar i den utsträckning som behövs för kontrollen.

Lagrum: 20 § 1 st 1 samt 29 § 1 st 3 livsmedelslagen (2006:804).

Kommentar: Brottet förutsätter dels att en begäran att få upplysningar eller handlingar har nått den ansvarige livsmedelsföretagaren, dels att livsmedelsföretagaren därefter inte besvarar frågor eller lämnar ut de begärda handlingarna. Syftet med bestämmelsen är att se till att kontrollen kan bedrivas säkert och effektivt. För att säkerställa att begäran när den ansvarige kan delgivning användas. Det är också viktigt att ta hänsyn till att den ansvarige kan ha haft så kallat laga förfall, exempelvis sjukdom, och att det förklarar att denne inte har kunnat följa reglerna.

Underlåtenhet att kontrollera salmonellaintyg vid införsel av animaliska livsmedel från andra EU-länder

Definition: Mottagaren av sändningar av animaliska livsmedel från ett EU-land ska vid mottagandet kontrollera att sändningen åtföljs av ett korrekt utformat salmonellaintyg när ett sådant intyg krävs.

Lagrum: Artikel 8 i förordning (EG) nr 853/2004, förordning (EG) nr 1688/2005, 4 § LIVSFS 2005:22 samt 29 § första stycket 1 och andra stycket livsmedelslagen (2006:804).

Kommentar: Den som tar emot sändningar av animaliska livsmedel från andra EU-länder ska som ett led i sin egenkontroll, kontrollera att bland annat salmonellaintyg följer med sändningen. Ett sådant intyg krävs inte för alla slags animaliska livsmedel utan bara sådana som finns angivna i artikel 8.1 a)-c) i förordning (EG) nr 853/2004. Hur mottagaren ska kontrollera dokumenten och vad dokumenten ska innehålla framgår av 6-7 §§ i de nämnda föreskrifterna. Mottagaren är skyldig att spara dokumentationen i minst två år.

Om resultatet av salmonellakontrollen avviker från kraven i artikel 8.2-8.4 i förordning (EG) nr 853/2004 får livsmedlet inte släppas ut på marknaden i Sverige.

Vägledning till Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:22) om kontroll vid handel med animaliska livsmedel inom den Europeiska unionen

Införsel av livsmedel från tredje land utan att de anmälts vid gränsstation

Definition: Animaliska livsmedel och vissa typer av vegetabiliska livsmedel får bara införas över en ort där det finns en s.k. gränskontrollstation.

Lagrum: 2 och 15 §§ förordning (2006:812) om offentlig kontroll av livsmedel som importerats från ett tredje land, kommissionens beslut 2007/275/EG samt LIVSFS 2003:15.

Kommentar: Vilka livsmedel som omfattas av obligatorisk kontroll vid en gränskontrollstation framgår av beslut 2007/275/EG (animaliska livsmedel) och av LIVSFS 2003:15 (vegetabiliska livsmedel). Utöver det ställer så kallade skyddsbeslut som fattas av kommissionen särskilda villkor för import av vissa varuslag.

Det är främst tullmyndigheterna som övervakar att varor förs in på korrekt sätt. Däremot kan det inträffa att de kommunala kontrollmyndigheterna i sina kontroller, exempelvis hos en importör, påträffar livsmedel som inte genomgått kontroll vid en gränskontrollstation. Observera att straffansvaret för den som för in varor utom gränskontroll regleras i lagen (2000:1225) om smuggling, inte livsmedelslagen (2006:804).

Senast uppdaterad 5 juni 2018 Ansvarig grupp LK_Team Redlighet